

Delavec izhaja vsak petek s datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5 20, za pol leta K 2 60, za četrt leta K 1 30. Posamezna številka 11 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljave na uredništvo in upravnništvo Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6., I. nadstropje.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petiti vrsticami se zaračunavajo, in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokrat. — Za razne izjave itd. stane petiti vrstica 24 vin. — Reklam. so poštine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Strokovne organizacije v bližnji bodočnosti.

V politiki se pripravljajo, oziroma se je že izvršil, velik preobrat, ki bo nedvomno vplival tudi na ustroj strokovnih organizacij. Doslej je veljalo načelo, da so strokovne organizacije tem popolnejše, čim obširnejši delokrog imajo in čimbolj so združene, ker so tudi podjetniki, kapitalizem, organizirani na gospodarskem okolišu, ki ga obvladajo. Logično morajo torej biti tudi delavci organizirani sporedno s kapitalistovsko organizacijo, če se hočejo uspešno braniti pred kapitalom in bojevati za izboljšanje svojih razmer. To načelo bo veljalo tudi v bodoče, zakaj nedvomno je, da se kapital vseh narodov pobrati takoj po sklepu miru, kakor je to bilo pred vojno. Ne smemo tudi prezreti, da je vsak teritorij posameznih dežel preplavljen z velekapitalom tujih narodov, ki ne bo gospodoval le v posameznih političnih enotah, državah in deželah, marveč bo, prav po Wilsonovem načelu, svobodno razvijal svojo delavnost povsod, kjer se mu bo nudila prilika. To Wilsonovo načelo in prav posebno pa mizerne gospodarske razmere po vojni nas že danes opominjajo, da se pripravimo temeljito na vse, kar pride. Danes še ne vemo, v koliko in kako se preustroji države. Vemo pa, da dobimo nove politične razmere in trdimo, kakor trdi Wilson o svobodi gospodarskega življenja, da bi bilo nujno potrebno, da za delavske organizacije odpadejo vsakršne meje. Meje držav namreč ne morejo biti merodajne za delavske boje, ne za socialni napredek. Kakor ni na mestu omejevanje kulturnih smotrov, tako tudi ni na mestu uklepanje tlačnega delavskega razreda v posamezne države in državnice, da ga potem kapitalisti v male skupine razcepljenega izkoriščajo in zatirajo.

Ker se sedaj pripravljajo večje politične spremembe, bodo morale tudi strokovne organizacije razmišljati o svoji bodočnosti in se pripraviti na primerne reforme dogovorno z drugimi organizacijami. Predvsem nam mora veljati načelo, da skušamo okrečiti svoje organizacije. To je prva potreba. Naj se politični dogodki razvijajo že kakorkoli, to je gotovo, da bomo nujno potrebovali poleg politične in gospodarske organizacije tudi strokovno organizacijo. Čim močnejši bomo, tem ugodneje se izteče prehod in tem uspešneje bomo zastopali svoje interese ob novih političnih razmerah. Zdi se pa nam neumestno, da bi o tem sklepale ali ukrepale posamezne skupine ali posamezni kraji. To vprašanje je tako važno in tako odločilnega pomena, da ga sedaj, ko politični razvoj še nima prave slike, ne moremo enostransko rešiti, marveč bomo vprašanje rešili na skupnih sejah. Nikakor pa ne trdimo, da ne bi bil še čas, da govorimo o tem vprašanju. Ne, naša dolžnost je, da se posvetujemo, da pretresamo vprašanje in se potem, ko razmere dozore, postavimo na tako stališče, da bomo imeli garancije za ugoden razvoj in gotovost, da svojih sil ne oslabimo ter da ostanemo v najtesnejšem sti-

ku z delavskimi organizacijami drugih dežel, zlasti pa s tistimi, ki tvorijo z našimi kolikor toliko enotno gospodarsko ozemlje.

Razen teh gospodarskih in političnih momentov pa moramo imeti pred očmi naše domače razmere. Vpoštevati moramo, da je pri nas industrija še jako slabo razvita ter da bomo imeli po vojni, če se ne bomo dovolj pobrigali, jako slabe mezdne razmere. Domači kapital, ki bo poskušal oživiti industrijo, bo izrabljajal neorganizirano delavstvo, ga slabo plačeval in izkoriščal, da bo mogel konkurirati tujemu kapitalu. To je žalostna perspektiva, ki nas opominja k delu, previdnosti in združitvi vseh sil, ki jih je mogoče združiti.

V kratkih potezih, seveda ne v podrobnosti, smo očrtali perspektivo naših strokovnih organizacij. To pa zato, ker želimo, da sodrugi v stvari resno razmišljajo. Pri sklepanju o tako važnih vprašanjih ne smejo odločati fraze, ne navdušenje, marveč popolnoma trezna preudarnost, ki edino more dovesti resno razpravo o tem vprašanju do pravih zaključkov. Strokovne organizacije so resnobna ustanova, ki morajo vedno računati z dejstvi, z dejanskimi razmerami.

V kratkem skliče zveza strokovnih organizacij v Ljubljani posebno konferenco, na kateri se bodo zaupniki strokovnih organizacij posvetovali o teh važnih stvareh zaradi tega, da se ohrani enotnost v taktiki in delu naših strokovnih organizacij. V prvi vrsti gre zato, da se ohrani med delavstvom popolno soglasje v postopanju; vse drugo rešimo o pravem času sporazumno.

Na težavni poti.

Danes teden je izšel cesarski manifest, ki naroča narodom avstrijskim, da ustanove narodne svete in se prično pogajati o ureditvi samostojnih narodnih držav. S tem so prevzeli narodni sveti nalogo, da poskrbe ureditev samostojne ureditve, oziroma se pogajajo med seboj o zvezi, ki bi se jim zdela primerna. Čehi in Slovaki se ne marajo pogajati z vlado. Vsekakor bodo zahtevali narodi popolnoma svobodno odločevanje zase in prosto sporazumljenje s sosednimi narodi. Vrhutega zahtevajo zastopstvo na mirovnih konferencah.

V pondeljek so objavili tudi odgovor Wilsonov. Wilson odgovarja Avstroogrski na kratko in se glasi njegov odgovor naslednje:

Državni departement, 18. okt. 1918.
Gospod!

Čast mi je potrditi Vam prejem Vaše note z dne 7. oktobra, v kateri prinašate sporočilo avstroogrške vlade predsedniku Zedinjenih držav. Imam sedaj naročilo od predsednika, da Vas zaprosim za prijaznost, da sporočite potom svoje vlade cesarski in kraljevi vladi ta-le odgovor:

Predsednik Zedinjenih držav smatra za svojo dolžnost, sporočiti avstroogrski vladi, da se ne more baviti s predloženim predlogom te vlade, ker so od njegove

poslanice z dne 6. januarja nastopili gotovi dogodki največjega pomena, ki so nujno izpremenili kompetenco in odgovornost vlade Zedinjenih držav. Med 14 pogoji, ki jih je takrat predsednik formuliral, je bil tudi ta-le pogoj: Narodom Avstroogrške, katerih stališče med narodi hočemo zavarovati in varovati, naj se da kar najsvobodnejša možnost za avtonomni razvoj. Odkar je bil ta stavek zapisan in izrečen pred kongresom Zedinjenih držav, je vlada Zedinjenih držav priznala, da obstoja vojno stanje med Čeho-Slovaki in nemško ter avstroogrsko državo in da je čeho-slovaški Narodni svet de facto v vojni se nahajajoča vlada, ki ima primerno avtoriteto, voditi vojaške in politične zadeve Čeho-Slovakov.

Vlada Zedinjenih držav je tudi v največjem obsegu priznala pravičnost narodnih osvobodilnih stremljenj Jugoslovancev.

Predsednik torej ne more več priznati samo avtonomije teh narodov kot podlago za mir, marveč je prisiljen, vztrajati na tem, da ti narodi in ne on sodijo o tem, katera akcija s strani avstroogrške vlade bo zadovoljila aspiracije in naziranje narodov o njih pravicah in o njih nalogi kot članov rodbine koaliranih držav in narodov.

Sprejmite, gospod, ponovno zadržilo mojega največjega spoštovanja.

Robert Lansing.

Iz tega razgovora je razvidno, da so narodnostne razmere v Avstroogrski precej znane. Naglašajo, da je dolžnost narodov, da odločajo o svoji usodi, in sicer svobodno, zlasti pa se obrača tudi proti Ogrski, kjer je zatiranje narodov tudi eksemplarično.

Na zadnjo Wilsonovo noto je Nemčija že odgovorila, a odgovor ni posebno popustljiv in je prav mogoče, da se Nemčija še ne vda tako hitro.

Očividno sklene Avstroogrška, če se Nemčija ne vda, poseben mir. K temu jo silijo notranje politične in socialne razmere, ker, če bi se vojna nadaljevala, bi utegnile nastati razmere, ki bi jih avstrijski narodi, zlasti ljudstvo, silno težko prenašalo. Nedvomno se nahajamo pred prehranjevalno katastrofo, pred političnimi preobraty, ki se izteko le tedaj lepo in v prilog prebivalstva, če jih reakcija ne bo skušala zatirati z nasilstvom, kakor se to tako rado dogaja ob velikih zgodovinskih svetovnih dogodkih. Z mirno in trezno zavestjo moramo sprejemati te dogodke in vplivati s svojo organizacijsko silo, da se izvedo v prilog proletarijata. Štejemo morda le še mesece, tedne ali celo samo dni, ko nas pokličejo dolžnosti na delo za proletarijat. V odločilnem trenutku imej besedo tudi delavstvo, ki tvori večino ljudstva!

Bližamo se miru!

Ves svet je pozdravil mirovne korake z navdušenjem. Sedaj, ko divja brezmejna moritev že več kot štiri leta, je dosegla beda, potreba in stiska vrhunec, ki ga ni mogla popisati najgrozovi-

tejša fantazija, se zbuja tudi stud nad najgršimi dogodki, ki jih je kdaj beležila zgodovina človeštva. Ves svet pričakuje, da smo blizu konca te groze.

Po polomu v Bulgariji so Avstro-ogrski, Nemčija in Turčija, ki se je že tudi vdala, ponudile mirovna pogajanja na podlagi Wilsonovih načel, in dasi se vrši dopisovanje počasno, je vendar precej nade. Hrepenenje po miru je preveliko po vseh državah, da bi bilo mogoče misliti na izjalovljenje mirovnih korakov.

Ne vemo še danes, kakšen bo mir, bo li »trdi« mir ali »mekki« mir, ali ne bo dolgoletna gospodarska beda njega posledica, ali bodo mirovni pogoji taki, da že po nekaj letih ne bo drugega sledu po vojni kot spomini na grozovita vojna leta: to vse je danes še v rokah bodočnosti, in noben človek ne more na to vprašanje danes še odgovoriti niti približno ne.

Bodi kakorkoli! Kakor pomembna so vsa ta vprašanja in odgovor nanja glede na bodočnost človeške kulture, kakorkoli ima delavski razred vseh držav prav velik interes, da pričakuje z napestjo odgovore, ker odvisi od njih vsa njega bodočnost: danes so vsi ti če in ako, vse nade in čakanje odpravljene, ko z utemeljeno nado pričakujemo in se veselimo, da vojna kmalu konča. Kaj pride potem, bo nam še mnogokrat delalo težke skrbi. Danes je naš edini cilj mir, da se vrnejo naši sinovi in bratje, ki so že nad štiri leta v vojni z morilnim orožjem v roki, izpostavljeni smrtni nevarnosti ali pohabljenju, zopet v domovino k svojim dragim in pomagajo pri delu za blagoslovljeni mir med narodi.

To hrepenenje nas bodri, ta nada naš krepil!

Domači pregled.

Hrastnik. Občni zbor konsumnega društva v Hrastniku se bo vršil dne 27. oktobra 1918 ob 3. popoldne v združni gostilni. Poleg poročil je na dnevnem redu sklepanje o dobičku, volitev enega člana načelstva in treh članov nadzorstva. Člani, udeležite se tega občnega zbora.

Podružnica »Unije« avstrijskih rudarjev v Idriji vabi svoje člane s tem na redne društvene razgovore (diskuzije), ki se bodo vršile odslej vsako soboto točno ob pol 9. zvečer v društvenih prostorih.

Javen shod eraričnih gozdnih delavcev v Idriji se vrši v nedeljo, dne 27. t. m. ob 11. uri popoldne v pivarni pri »Črnem orlu« v Idriji. Na dnevnem redu bodo plače in aprovizacija. Prizadeti, pridite vsi!

Občni zbor Zveze krojačev se bo vršil na Dunaju dne 15. in 16. decembra 1918. Načelstvo predlaga ta-le dnevni red: 1. poročilo načelstva, računsko poročilo, poročilo kontrole, poročila deželnih zaupnikov. 2. Volitev: načelstva, kontrole, razsodišča. 3. Podpore in vsi prispevkov. 4. Zakon glede na delavce doma. 5. Strokovni tisk. 6. Sprememba pravil. 7. Eventualni predlogi, ki ne spadajo k gorenjemu dnevnemu redu. Predlogi se morajo vpsolati do 10. novembra 1918 zveznemu načelnštvu. Predlogi načelstva izidejo v oktoberski številki nemškega glasila.

Deželni glavar kranjski dr. Ivan Šusteršič je v seji deželnega odbora popolnoma kapituliral. Za svojega namestnika je imenoval dr. K. Trillerja. Razdelil je iznova referate in dal skleniti, da bo deželni odbor opravljal posle objektivno, dokler jih ne prevzame Narodni odbor. S tem korakom se menda poslavlja od javnosti in prepušča deželo toku časa, kateremu je izpočetka nasprotoval.

Namestnik deželnega glavarja dr. Triller je strankam na razpolago v svoji uradni pisarni (deželni dvorec II. nad-

stropje) vsak delavnik od 9. do 10. popoldne.

Narodne vječe ali narodni odbor kot jugoslovanska konstituanta se je osnoval v Zagrebu. Jugoslovanski socialni demokrati imajo v tem odboru tri sedeže (dva Hrvat-Srbi, enega Slovenci). Proklamiral se je kot edino veljavna politična korporacija Jugoslovanov.

Južno železnico bi radi podržavili, oziroma delničarji prodali, ker teče po ozemljih, ki ne bodo več pod absolutnim vplivom doslej gospodujočega avstrijskega birokratizma. Delničarji pravijo, da se ne bi ujemale z interesi delničarjev, če bi morali pri nastavljanju uradništva vpoštovati narodnostne zahteve one države, po kateri progata teče.

Krmelj-Mirna na Dolnjemskem. Rudarje v Krmelju je španska bolezen silno kruto obiskala. Vseh rudarjev šteje rudnik 230, sedaj jih pa hodi na delo še 60. Tudi jih je jako mnogo pomrlo.

Ljudsko štetje in Jugoslavija. Na podlagi ljudskega štetja iz leta 1910. so Nemci našli samo 2.032.000 Jugoslovanov v avstrijski polovici. Na ta način so jih na Koroškem in Štajerskem utajili ogromne tisoče, ker v teh deželah so številni komisarji svojevoljno fabricirali Nemce iz Slovencev. Dokaz temu so številke. Še leta 1890. so našli na Koroškem nad 100.000 Slovencev, a leta 1910. jih je bilo le še 82.212, čudna kuga jih je torej v dvajsetih letih pomorila kar 20.000. Štelo se je pa tudi tako, da n. pr. v kakem kraju leta 1900 je bilo samo par Slovencev, leta 1910. so jih pa našli na stotine, štel jih je namreč drug komisar! Zaradi tega pa tudi za nas ni merodajno štetje po občevalnem, ampak materinem jeziku. K Jugoslaviji spadajo torej vse občine, oziroma župnije, kjer imajo v cerkvi slovensko propoved. Kakor na Koroškem, štelo se je tudi na Štajerskem, v Mariboru, Celju in Ptujju. Temu sleparstvu se mora sedaj napraviti konec.

Narodno Vječe o Wilsonovem odgovoru. V današnji seji Narodnega Vječa v Zagrebu je bila sklenjena sledeča objava:

Narodno Vječe pozdravlja z največjo radostjo stališče, katero je zavzel predsednik Zedinjenih držav Wilson v svojem odgovoru na avstro-ogrsko noto z dne 4. oktobra t. l. ter izjavlja:

Narod SHS. je zavzel v svoji objavi 20. oktobra svoje stališče glede rešitve narodnega vprašanja v zmislu brezpogojne narodne samoodločbe. Dosledno s tem smatra Narodno Vječe SHS. mednarodni mirovni kongres za edini forum za končno rešitev narodnega vprašanja. Sklenjeno je bilo, da se store vsi koraki glede obnovitve ustavnih pravic, zlasti glede svobode tiska in pravice sestajanja v Banovini.

Narodno Vječe pozivlja zagrebško meščanstvo in ves narod, da naj daje v svojih manifestacijah povsod samo duška svojemu veselju in svoji navdušenosti, brez demonstracij, ki bi šle za uničevanjem tuje lastnine. Vsaka škoda pri takih izgrelih bi samo škodovala ugledu naroda v tej veliki dobi in bi mogla tudi uničiti dobra, ki se morajo že sedaj smatrati kot last bodoče države SHS.

Boj za varstvo najemnikov. Dne 3. decembra poteče zakon o varstvu najemnikov. Proti obnovitvi tega zakona so pričeli hišni posestniki silno gonjo, ker hočejo imeti tudi pri stanovanjih vojni dobiček. Večinoma so to jako vplivni ljudje, katerim se naše oblasti ne upajo kratkomalo upreti. O vsem spletkarjenju se pa nič prav gotovega ne izve. Naredba je vsekakor vplivala dokaj blagodejno. Zvišati je mogoče še danes najemnino, odpovedati stranki stanovanje, toda ne tako enostavno kakor ob mirnem času. Oboje se more izvršiti le, če so pristojne korporacije našle za to dovolj razloga. Razmere so se pa izpremenile. Praznih stanovanj ni, zla-

sti po večjih krajih ostane stranka naravnost na cesti, če se mora izseliti. Niti za drag denar ni mogoče dobiti stanovanja, dobiš stanovanje le, če obljubiš živila in če imaš protekcijo. Razvilo se je pravcato odiranje s stanovanji in najbližja nevarnost je, da postane zakon v varstvo le — papir. Na drugi strani so pričeli pa tudi vsi, ki imajo denar, kupovati hiše in zemljišča; boje se namreč, da denar izgubi na vrednosti, na drugi strani pa tudi, češ, da se s tem socialno dvignejo. Hiše, ki se zdaj kupujejo se silno preplačujejo. Najemnina ni v nobenem razmerju z glavnico. Glavnice se obrestujejo po 1 ali 2 odstotka. Kupovalci pa menda ne mislijo pri tej kupčiji imeti škodo, marveč računajo s tem, da odpravijo varstvo najemnikov in potem dvignejo najemnino toliko, da se jim glavnica pošteno obrestuje. Zato tako pridno agitirajo hišni posestniki za svobodo zvišavanja najemnine. Zakon v varstvo najemnikov brani tudi hipotekarnim posejalcem, da bi zvišavali obresti od posojil poljubno. Torej tudi posojil na hiše ni mogoče izrabljati za vojni dobiček. Vsi prizadeti krogi, ki bi radi vlekli iz stanovanj in posojil na hiše vojne dobičke, so naravno zagnali krik, češ, da se jim godi krivica, ker drugi lahko odirajo, sami pa ne morejo, ker jim to brani zakon. Pametna vlada tega zakona ne more opustiti. Ne gre pa danes več za to. Danes gre le še za to, da se zakon v varstvo najemnikov postri, zakaj socialne in stanovanjske razmere so take, da se sicer prebivalstvo izroči neomejenemu izkoriščanju. Zakonu je treba dati trdno podlago. Sploh bi bilo najbolje, da bi bila stanovanja neodpovedljiva, ali odpovedljiva le tedaj, če stranka, krši najemno pogodbo in še to le tedaj, če to prizna pristojno sodišče ali razsodišče. Dalje se mora oddati oddajanje stanovanj sploh pod oblastveno nadzorstvo, čemur bi bili primerna instanca najemni uradi. Uredba varstva najemnikov je danes in v bodoče prava socialna potreba, ki je ne sme prezreti nobena zakonodaja.

Kolkovanje vlog za dobavo premoga. C. kr. ministrstvo za javna dela je z razpisom z dne 8. septembra 1918, številka 56.949, K A I. sporočilo, da veljajo v zmislu naredbe c. kr. finančnega ministrstva z dne 25. maja 1918, št. 42.827, glede kolkovanja vlog za dobavo premoga naslednja določila: Vloge onih podjetij, ki so po zakonu v vojnih dajatvah primorana, da vrše svoj obrat, so v zmislu § 35. zakona z dne 26. decembra 1912 drž. zak. št. 236 proste pristojbin, ako se nanašajo na dobavo kuriva, potrebnega za obratovanje. Vloge drugih trgovin in obratov glede dobave kuriva so v zmislu T. B. 44 lit. r. pristojbinskega zakona pristojbine proste takrat, če je premog za nadaljevanje obrata neobhodno potreben. Za vloge drugih strank glede dobave premoga ni dana nikaka kolkovna prostost, razven če uživa dotična stranka že prei po zakonu pridobljeno prostost kolkovnih pristojbin.

Politični položaj v Avstroogrski. Po objavi cesarskega manifesta o narodni zvezni državi, so se konstituirale narodne konstituante Čeho-Slovakov, Jugoslovanov, Ukrajincev in Nemcev. Manifest predlaga narodno zvezno državo, nasprotno pa Wilson priporoča zvezo narodnih držav, če tako narodi žele. Galicija, to je Poljaki, želi združitev s Poljsko, drugi narodi pa žele samostojne države, ki si uredijo razmerje do sosednih narodov po samoodločbi. V sedanjih razmerah, ko primanjkuje živil, je nujno potrebno, da se narodi takoj sporazumejo med seboj zaradi vzajemne pomoči. Čeho-Slovaki ne dovolijo izvažati živil, enako delajo Poljaki; Ogrska se je proglasila samostojno in je tudi odpovedala dobavo živil za Avstrijo ter kljub vsem dogodkom, kljub neizpremenljivemu toku

Časa vztraja na nedotakljivosti Ogrske. Zgodovina bo morala Ogrce naučiti nekaj drugega. Spričo teh nevzdržnih razmer, ki so pred našimi vrati, je nujno potrebno, da narodi vzamejo prehrano sami v roki in jo primerno uredijo. Na koga naj se še zanašamo, če ne na narodne konstituante, ki morajo biti ideal demokracije?

Nemške stranke v Avstriji so konstituirale v nedeljo svojo narodno konstituanto. Na zborovanju je imel sodrug dr. Adler daljši govor, v katerem pozdravlja Slovane, da so dosegli samoodločbo in osvoboditev izpod birokratičnega jarma. V svojem govoru izrečno naglašala strankarsko stališče socialne demokracije, ki zahteva popolno demokratizacijo in poizkus, da se doseže pameten in pravičen sporazum med sosednjimi narodi. Če bodo nemške stranke hotele delati v tem zmislu, bodo socialni demokrati z ozirom na prehrano in napredek na poti k socializmu sodelovali, če pa ne, pa ostane socialna demokracija najhujša nasprotnica dosedanjemu sistemu nemške buržvazije.

Promet s prašiči. Ker ljudem ni jasno, kako je letos vreden promet s prašiči, opozarjamo, da ima »Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani« nakupni monopol za klavne prašiče, in sicer na podlagi ministrskega ukaza z dne 15. februarja 1917 v zvezi z ukazom deželne vlade z dne 11. novembra 1916. Nihče torej ne sme prodajati drugemu klavnih prašičev kot »Kranjskemu deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani«, oziroma njega namestniku, ki se izkaže z izkaznico deželne vlade v Ljubljani. Tudi nakupovati ne sme klavnih prašičev nihče drugi kot »Kranjsko deželno mesto«, oziroma njega zaupniki. »Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine« opozarja prašičerejce, da naj ne koljejo doma preko nujne lastne potrebe ter naj ne prodajajo niti živih, niti zaklanih prašičev, niti slanine pod roko, ker bi se sicer utegnili pripetiti, da bi se jim pozneje odvzeli tudi taki prašiči, ki so jih imeli pripravljene za lastno potrebo, čeprav bi ostali potem sami brez masti. Cene klavnih prašičev bodo dosti višje kot lansko leto ter jih vsakdo lahko izve pri pristojnem zaupniku »Kranjskega deželne mesta za vnovčevanje živine«. Imena zaupnikov so županstvom znana. Kdor bi ravnal proti tem odredbam, bo brezobzirno kaznovan z globo do 5000 K oziroma do 6 mesecev zapor.

Velika železniška nesreča v Kapfenbergu na Štajerskem. Kakor smo že poročali, se je v bližini postaje Kapfenberg zgodila velika železniška nesreča, pri kateri je bilo mnogo mrtvih in težko ranjenih. Severno od postaje Marcin se je raztrgal v Kapfenberg vozeči tovorni vlak v dva dela. Tisti hip je privozil z Dunaja nočni brzovlak št. 5 in zavozil v zadnji del odtrganega tovornega vlaka. Na vso nesrečo so pa iz postaje Kapfenberg izpustili še dopustniški vlak št. 32, ki je takisto zavozil v razbiti kup. Učinek je bil strahovit. Nastal je grozen pok. Lokomotiva se je zvrnila in padla na stranski tir. Takoj je šinil ogenj in kupa. Najprej sta se vnela poštni in salonski voz, kjer je sedel strojni ravnatelj. V drugem vozu z oddelki prvega in drugega razreda so sedeli častniki. Nekega ritmojstra je vrglo z voza. Dobil je živčni napad. Huje pa se je zgodilo z drugimi častniki. Štirinajst jih je menda že umrlo; petero takoj na licu mesta, drugi pa ali v bolnici ali na potu tja. Med mrtvimi je tudi strojni ravnatelj, ki je sedel v salonskem vozu. Strojvodja je odskočil, ko je prej potegnili vakuumsko zavoro in se je ranil na glavi. Pravi, da je vozil s hitrostjo 45 kilometrov na uro, ako bi bil vozil po 60 kilometrov, bi bila nesreča seveda še večja. Poklicali so gasilce in sanitetno kolono, ki je težko ranjene prepeljala v Gradec.

To so humanisti! Kmet Jan Sladek v Malem Boru neče ničesar prodati ljudem, da si bi mogli in da si pravi, da je »Čeh«. »Raje vržem vse na gnoj, kot pa da bi kaj prodal... Raje dam vse državi, kot pa da bi dal žreti ljudem!« — to so njegove besede, s kojimi odganja proseče revno češko ljudstvo, proseče z denarjem v roki. Koliko takih brezčutnežev in takih izvrženec biva še po moravskih ravninah? vprašuje »Ravnost«. »In koliko jih biva še po jugoslovanskih ravninah?«

Manifestacije na Hrvaškem. Ko so na Hrvaškem zvedeli o odgovoru Wilsona Avstriji-Ogrski, je 23. oktobra 1918 prišlo po mestih do velikih manifestacij. Navdušeno ljudstvo je manifestiralo v Brodu na Savi, Požegi, Bjelovaru, Varaždinu, Križevcih, Koprivnici, Sisku itd. — V Osijeku so manifestanti navdušeno klicali Wilsonu, Jugoslaviji, svobodi itd. Velike manifestacije so se ponovile pred vojašnico hrvaških domobrancev. Vojaštvo je navdušeno pozdravljalo manifestante.

160 vagonov žita segnilo. Čujte in strmite: V mlinu Közmendi na Ogrskem je vsled nemarnosti nadzorovalnih organov segnilo 160 vagonov žita. Proti ravnateljstvu so vložili tožbo, žita pa le ni.

Madžari, ovira miru. Graška »Tagesspost« se silno huduje nad Madžari, da nočejo nič slišati o demokratizaciji in o samoodločbi narodov na Ogrskem. Ta čas je malo upanja, da bi se Ogrska izpreobrnila iz lastnega nagiba. Morda se bo premislila, če se približajo ententne armade Donavi. Omenjeni list izprašuje, če hoče Ogrska res tirati stvari do skrajnosti. Ni še zadosti nesreče, da je Ogrska spravila Avstrijo s svojo prehranjevalno politiko na rob fizičnega prepada. Ali hoče sedaj še s svojo trmoglavostjo onemiti tudi mirovno akcijo Buriana in je obsoditi v brezupje. Samo eno je mogoče: tabula rasa! Demokratizirajte Ogrsko, oprostite jo nasilne vlade in dajte njenim narodom neodvisnost in največja politična ovira za mir je odstranjena. Cesar Karel potuje v Budimpešto. Nobenega dneva se ne sme zgubiti.

Nakup žita na Kranjskem. Žitni zavod je prevzel sledeče množine krušnega žita (pšenice, rži in ječmena) letošnje letine:

V okrajnem glavarstvu	od 13.—20. oktobra v q	skupaj do 20. oktobra v q	skupno v od stotkih od predpisane kontingenta
Črnomelj	—	896	75
Ljubljana	16	1360	68
Kamnik	12	1591	72
Kočevje	51	301	43
Kranj	303	2393	73
Krško	28	954	26
Litija	35	1572	92
Logatec	—	—	—
Novo mesto	271	1667	42
Postojna	21	109	36
Radovljica	27	155	26

Skupaj 764 10.998 55
Izmed žitorodnih okrajev sta dosedaj v oddaji žita najbolj zaostala krški in novo-meški, dasiravno nazivljejo te okraje Dolenjsko žitnico kranjske dežele. Žito, ki ga oddajo kranjski kmetovalci ljubljanski podjetnici Žitnega zavoda, se porabi izključno za prehrano prebivalstva kranjske dežele. Kranjska potrebuje namreč — če vzamemo za podlago sedanjo vojno kvoto — za prehrano svojih nepreskrbljenec na leto približno 2500 vagonov krušnega žita. Dosedaj je dohajalo to žito večinoma iz Rumunije, ogrskih in čeških dežel. Vsled nastalih razmer pa se je bati, da bodo ti dovozi izostali in da ostane Kranjska gledé preskrbe s krušnim žitom navezana sama nase.

Širite list „Delavec“.

Svetovni pregled.

Svetovna vojna. Na italijanskem bojišču divjajo tupatam večji boji. Vojna poročila pa ne prinašajo posebnih poročil o bistvenih spremembah. Na zahodni fronti divjajo boji z isto silo dalje. Nemci se upirajo trdovratneje na francoski fronti, pač pa se umikajo na belgijskem ozemlju. Na Balkanu se vrsti boj za bojem. Čete osrednjih držav se umikajo in menda nameravajo izprazniti Srbijo. Poročila iz dežel sporazuma pripovedujejo, da namerava sporazum večjo akcijo proti Avstro-ogrski in Turčiji, pri kateri bodo sodelovale tudi japonske bojne ladje v Sredozemskem, oziroma v Jadranskem morju. Seveda so to samo poročila, ki ne povedo mnogo. Z mirom Nemčija zaenkrat še ne računa, tako je vsaj razumeti iz odgovora, ki ga je poslala Wilsonu. Odgovor namreč hladno vztraja na svojem stališču komisijskih predposvetovanj, da si apelira, naj vendar Wilson upošteva čast, ki bi jo Nemčija utrpela s popolno kapitulacijo. Ali bo Wilson odgovoril na noto ali ne, nam pekažejo prihodnji dnevi.

Sodrug Liebknicht na svobodi. Nemški bivši socialnodemokratični poslanec sodrug Liebknicht je bil te dni pomiloščen. V ječi je sedel dve leti.

Hrvaški Jelačičev polk št. 79 je zasedel ogrsko пристanišče Reko in prevzel upravo. Ob tej priliki so se vršili med ogrskimi oblastmi in vojaštvom poulični boji.

Palača proletarske kulture v Moskvi. Na tej instituciji uvede sovjetska vlada fakulto za socialne vede, ki se bo imenovala: »Fakulta Marxa«.

Socialistično akademijo hoče ustanoviti sovjetska vlada v Moskvi. Imela bi dva oddelka: znanstveno-akademični in izobraževalni.

Plače boljševiških časnikarjev. »Izvestija« javljajo o nagradah boljševiškim časnikarjem naslednje: Načelstvo sovjetoj je določilo sotrudnikom boljševiškega časopisja stalne plače. Uredniki bodo prejeli na mesec 12.000 rubljev in po en rubelj 50 kopejk nagrade za vrsto; uredniki tednikov pa bodo dobivali 8000 rubljev na mesec in 600 rubljev za tiskano polo. Reporterji dnevnikov bodo imeli na mesec 500 rubljev in 60 kopejk za vrsto.

Salandrovi mirovni pogoji Avstriji-Ogrski. V »Giornale d' Italia« izjavlja bivši ministrski predsednik Salandra: Avstrija mora precej odstopiti Italiji Pulji, Kotor, Trident in Franzensfeste.

Princ Hohenlohe napoveduje nove izredne dogodke v Nemčiji. Znani pacifist princ Aleksander Hohenlohe je pisal 15. t. m. dopisniku lista »Neederland« pismo, v katerem pravi, da se motijo tisti, ki dvomijo na iskrenosti preobrata

Društveni funkcionarji in člani, pozor!

Da vsa nerazporazumljenja odstranimo, sporočamo, da je v soboto 43. tedenski prispevek t. l. zapadel.

Vsi člani, ki majo prispevek plačan samo do 33 tedna, se opozarjajo, da ta teden zapadli prispevek vplačajo, ker drugače izgube članstvo.

Podpora se upravičenim članom le tedaj izplača, če je vsaj 32. prispevek t. l. že poravnal. Od izplačljive podpore pa se vsi zaostali prispevki odtegnejo.

v Nemčiji. Preobrat je velevažen in sega vedno globlje in se je že nekaj časa pripravljaj. Vojaški režim neizprosno cenzure je zabranil, da se že ni prej pojavil. Kakor hitro je vsled dogodkov na vzhodnem bojišču izgubil vojaški režim svoj prestiž in se je država vzbudila iz svoje toposti, se je podrl liki hiša iz kart stari režim in ga je definitivno konec. Take temeljite preosnove se ne izvedejo v nekaterih urah. Vsak dan prinese nekaj novega in prišli bodo še izredni dogodki. Če se v inozemstvu čudijo, da so se spremembe tako nenadoma izvedle, se morajo pomisliti, da je časopisje podpirano od velenemških vojnih industrijev s svojim kričanjem, ki je prekričalo vso Nemčijo.

Ustanovitev poljske vlade. Na posvetu zastopnikov iz vseh treh delov razdeljene Poljske so sklenili, da se ustanovi demokratična vlada. Avstrijski in pruski Poljaki odpošljejo po tri, Litva enega, kraljevina Poljska osem zastopnikov v vlado. Ko izvedejo v kraljevini začasne volitve, se zbere v Varšavi narodna skupščina, ki ji pripadajo tudi v Galiciji po načelih splošne in enake volilne pravice izvoljeni poslanci in odposlanci iz pruske Poljske. Govori se, da vstopijo v novi poljski kabinet iz Galicije poslanci Glinski, Tertil in Witos.

Wilsonovo mirovno stremljenje leta 1916. Kakor poroča »Münchener Post« je Wilson že koncem leta 1916. poskusil narediti mir. Ko se je nemški poslanik grof Bernsdorf povrnil iz Amerike v Berlin, ga cesar Viljem dlje časa ni hotel sprejeti. Kmalu potem se je razširila vest, da je nekaterim osebam cesarjevega okoliša neljubo, da bi se poslanik sestal s cesarjem. Imeli so strah, da bode Bernstorff cesarju pojasnil nekatere še neznane točke. Precej časa je tedaj poteklo, ko se je mogel sestati s cesarjem, koj potem ko je bil imenovan poslanikom v Konstantinopolju; dokaz upravičbe njegove politike. Kasno v jeseni je Berolin poprašal pri Wilsonu, če ne bi hotel storiti korak, ki vodi k miru. Predsednik ameriških držav je bil tudi pripravljen, da posreduje za mir, če Nemčija stori prvi korak za mir. Kasneje se je sporazumelo, da pred vsem Nemčija ponudi mir in potem bode posredoval tudi Wilson. Trdi se, da je dobil Wilson besedilo mirovne ponudbe, in da je tudi on nam sporočil besedilo, ki ga je naslovil na entento. Predpogoj za to je bil, da opustimo vse, kar bi položaj nevtralcov otežkočilo. Nedvomno je, da bi imelo tako podvzetje ugoden učinek. Državni kancler Bethman je upal, da se mu bode posrečilo, doseči ta vspeli; ali račun brez gostilničarja. Fanatiki podvodnikov in brezobzirne uporabe so zmagali. Naši zavezniki, ki so se v začetku obotavljali, so opustili pomisleke, ko je šef mornarice admiral Holzendorf kot izvedenec proglasil, da naši nasprotniki ne morejo vzdržati več kot 6 mesecev, če se brezobzirno nadaljuje boj podvodnikov. Ko je Bernstorff izvedel o tem sklepu, je rotill Berolin, da zadrži to noto, ki bode naredila konec zapričetni mirovni akciji. Berlin mu je pa naročil, da pravočasno izroči tozadevno noto. Wilson se je grozno raztogotil — potem je bil prepričan, da je tak vladin sistem, ki v Nemčiji ne zasluži zaupanja. Zgodovina nemške mirovne akcije leta 1916/17. zaključuje »Münchener Post« je sedaj znana. Viljemova ulica ima sedaj besedo. Tukaj je treba temeljitega razjasnila, potom katerega se bode še marsikaj razjasnilo, kar danes še pokriva temna noč.

Vojna in gospodarstvo. Fabian Landau je izračunal, kolikor so mu bili dostopni javni viri, da so narasli vojni dolgovi nad 683 in pol milijard mark (= nad 820 milijard kron) skupno v vseh vojujočih državah v štirih letih, to je do 1. avgusta 1918 okroglo 863.679.000.000 mark. Od 1.

avgusta 1917 so narasli za 193.652.300.000 mark. Na posamezne dežele se razdeljujejo ti dolgovi tako-le:

Nemčija	115.211 milj. mark
Avstro-Ogrska	49.424 » »
Turčija	600 » »
Bulgarija	900 » »

Osrednje države 166.135 milj. mark

Rusija	172.368 milj. mark
Anglija	153.404 » »
Francija	84.759 » »
Zed. države	69.360 » »
Italija	36.800 » »
Portugalska	844 » »
Rumunska	640 » »
Srbija	158.6 » »
Belgija	160 » »
Japonska	21 » »
Črna gora	2.4 » »

Sporazum 517.544 milj. mark
Tekom vojne so bili skupni stroški mark na:

	osred. držav	sporazum
dan	117.051.000	351.153.795
uro	4.877.070	14.631.463
minuto	81.353	243.806
sekundo	1.355	4.065

Z ogromnimi vsotami, ki jih je veljala vojna, bi bili skoro ves svet izpremenili v raj.

Vojni dobički ameriških milijarderjev. Velikanske ameriške dobave sporazumu so bile za marsikaterega Amerikanca vir ogromnih dobičkov, kakor pri nas. Pozni vstop Amerike v vojno je sicer veselje nekoliko kalil; zakaj davki na velikanske vojne dobičke so razmeroma veliki. Nemški list »Chem.-Techn. Woch.« navaja dobičke nekaterih znanih Amerikancev in davek, ki so ga morali plačati. Zneski so navedeni v dolarjih.

	dohodek	davek
J. D. Rockefeller	300.000.000	196.000.000
André Carnegie	50.000.000	35.000.000
Will. Rockefeller	37.500.000	24.000.000
J. Odgen Armour	31.250.000	20.000.000
Henry Ford	25.000.000	16.000.000
W. K. Vanderbilt	25.000.000	16.000.000

Potem še sledi večje število dobaviteljev, katerih dobički se gibljejo med 10 do 25 milijonov dolarjev, in dolga vrsta, ki so imeli le po 1 do 10 milijonov dobička. Amerikansko svobodo so torej imoviti Amerikanci prav dobro izrabili v grabitev ogromnih kapitalov.

Dolžina železnic svetovnih velesil.
1. Zedinjene države 400.000 km. 2. Nemčija 62.000 km. 3. Rusija 61.000 km. 4. Francija 50.000 km. 5. Avstroogrška 45.000 km. 6. Anglija 38.000 km. 7. Italija 17.000 km. 8. Japonska 9000 km.

Naročajte in širite „NAPREJ!“
Izdajatelj Ivan Mlinar.
Odgovorni urednik Viktor Zore.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Najzaneslivejše sredstvo proti temu je
SRBEČICA PARATOL
GARJE domače mazilo.
LIŠAJ
HRASTE
Ne maže, je brez duha, torej tudi čez dan uporabno. Velik lonček K 5— dvojni lonček 9 K.
PARATOL - PRAŠEK Škatlja 3— K. varuje občutljivo kožo
Qboje se dobi proti predplačilu ali povzetju pri
PARATOL DELAVNICE lekarnara Ulmer, Budapešta VII-13., Rózsa-utca 21.

Učiteljska tiskarna

registрована zadruga z omejeno zavezo.
LJUBLJANA, Frančiškanska ulica štev. 6.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejšje plakate in vabila za . . . shode in veselice. . .

Letne zaključke

Najmodernejšja uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, itd.

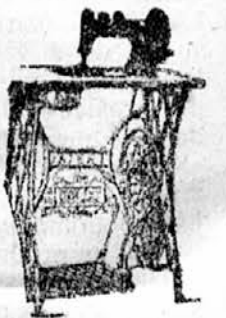
Stereotipija. Litografija.

Ivan Jax in sin.

Ljubljana Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt
Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.
Ceniki se dobe za-
stonj in franko.

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani

Pisarna: Turjaški trg štev. 4, prvo nadstropje
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Ivan Zajec splošno zdravljenje	1/210—1/211	2—3	Turjaški trg št. 4. Frančiškanska ul. 2.
Dr. Alojz Kralgher splošno zdravljenje	1—3		Poljanska cesta 18.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinirale v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznico. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.